EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 6.9.2021.
COM(2021) 536 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par to, kā īstenota Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2017/1371 (2017. gada 5. jūlijs) par cīņu pret krāpšanu, kas skar Savienības finanšu intereses, izmantojot krimināltiesības

1. IEVADS

1.1. Pamatinformācija

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2017/1371 par cīņu pret krāpšanu, kas skar Savienības finanšu intereses, izmantojot krimināltiesības (finanšu interešu aizsardzības jeb FIA direktīva), tika pieņemta 2017. gada 5. jūlijā[1] Komisijas krāpšanas apkarošanas stratēģijas[2] ietvaros. Attiecībā uz dalībvalstīm, kurām tā ir saistoša[3], FIA direktīva aizstāj 1995. gada Konvenciju par Eiropas Kopienu finansiālo interešu aizsardzību un tās protokolus ("FIA konvencija")[4].

FIA direktīva tika pieņemta uz Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 83. panta 2. punkta pamata un paredz kopējus standartus dalībvalstu krimināltiesībām. Šo kopējo standartu mērķis ir uzlabot ES finanšu interešu aizsardzību, saskaņojot definīcijas, sankcijas un noilgumu konkrētiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas skar šīs intereses. Minētie noziedzīgie nodarījumi ("FIA nodarījumi") ir: i) krāpšana, tai skaitā pievienotās vērtības nodokļa (PVN) pārrobežu izkrāpšana, ja kopējie zaudējumi sasniedz vismaz 10 miljonus EUR; ii) korupcija; iii) nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana; iv) līdzekļu nelikumīga piesavināšanās. Šī saskaņošana ietekmē arī Eiropas Prokuratūras (*EPPO*)[5] veiktās izmeklēšanas un kriminālvajāšanas tvērumu, jo *EPPO* pilnvaras ir noteiktas, atsaucoties uz FIA direktīvu[6], kas īstenota ar valsts tiesību aktiem. FIA direktīva arī atvieglo nepareizi izmantoto ES līdzekļu[7] atgūšanu krimināltiesiskā ceļā.

Termiņš FIA direktīvas transponēšanai valsts tiesību aktos bija 2019. gada 6. jūlijs. Šajā termiņā par direktīvas pilnīgu transponēšanu bija paziņojušas tikai 12 dalībvalstis. Tāpēc Komisija sāka pārkāpuma procedūras pret pārējām 14 dalībvalstīm, 2019. gada septembrī nosūtot tām oficiāla paziņojuma vēstules. Līdz 2021. gada aprīlim bija saņemti kopā 26 paziņojumi par pilnīgu transponēšanu, kas nozīmē, ka tagad par direktīvas pilnīgu transponēšanu valsts tiesību aktos ir paziņojušas visas dalībvalstis, kurām tā ir saistoša.

---

[1] OV L 198, 28.7.2017., 29.–41. lpp.

[2] Komisijas stratēģija krāpšanas apkarošanai – pastiprināta rīcība ES budžeta aizsardzībai, COM(2019) 196 final, 29.4.2019.

[3] Saskaņā ar Līgumiem pievienoto Protokolu Nr. 22 Dānija nepiedalījās FIA direktīvas pieņemšanā, tāpēc šī direktīva tai nav saistoša un nav jāpiemēro. Tomēr Dānijai ir saistoša FIA konvencija. Savukārt Īrija, izmantojot savas tiesības saskaņā ar Līgumiem pievienoto Protokolu Nr. 21, nolēma piedalīties FIA direktīvas pieņemšanā un piemērošanā.

[4] Konvencija, kas izstrādāta, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienību K3. pantu, par Eiropas Kopienu finansiālo interešu aizsardzību (OV C 316, 27.11.1995., 49.–57. lpp.).

[5] Padomes Regula (ES) 2017/1939 (2017. gada 12. oktobris), ar ko īsteno ciešāku sadarbību Eiropas Prokuratūras (*EPPO*) izveidei (OV L 283, 31.10.2017., 1.–71. lpp.).

[6] Regulas (ES) 2017/1939 22. panta 1. punkts.

[7] Jāatzīmē, ka to pārkāpumu skaits, par kuriem ziņots kā par krāpnieciskiem (ietver gan gadījumus, kad radušās aizdomas par krāpšanu, gan konstatētas krāpšanas gadījumus), un attiecīgās summas nav tiešs ES budžetu ietekmējošās krāpšanas apmēra rādītājs. Tie pirmām kārtām norāda uz to, kāds ir potenciālo krāpšanas gadījumu atklāšanas un ziņošanas līmenis dalībvalstīs un ES struktūrās. 2019. gadā tika ziņots par 939 krāpnieciskiem pārkāpumiem, kas atbilst aptuveni 461,4 miljoniem EUR (Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei – 31. gada ziņojums "Eiropas Savienības finanšu interešu aizsardzība un cīņa pret krāpšanu (2019. gads)", COM(2020) 363 final, 3.9.2020., 13. lpp.).

1.2. FIA direktīvas galvenie aspekti

1. pantā ir noteikts FIA direktīvas priekšmets, bet 2. pantā – tās darbības joma un jēdziena "Savienības finanšu intereses" definīcija. Direktīvā dalībvalstīm ir noteikti šādi pienākumi:

- paredzēt krimināltiesību normas par krāpšanu, kas skar Savienības finanšu intereses, attiecībā uz jebkuru darbību vai bezdarbību, kura saistīta ar: i) izdevumiem, kas saistīti ar iepirkumu, un izdevumiem, kas nav saistīti ar iepirkumu, un ii) ieņēmumiem, ko gūst no PVN pašu resursiem, un ieņēmumiem, ko negūst no PVN pašu resursiem (3. pants);
- paredzēt krimināltiesību normas par citiem nodarījumiem, kas skar Savienības finanšu intereses (nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, korupciju un līdzekļu nelikumīgu piesavināšanos), un "civildienesta ierēdņa" definīciju, lai palīdzētu pienācīgi aizsargāt Savienības līdzekļus pret korupciju un nelikumīgu piesavināšanos (4. pants);
- paredzēt krimināltiesību normas par: i) kūdīšanu, palīdzēšanu un atbalstīšanu attiecībā uz visiem 3. un 4. pantā minētajiem nodarījumiem un ii) mēģinājumu izdarīt 3. pantā (krāpšana) un 4. panta 3. punktā (līdzekļu nelikumīga piesavināšanās) minētos nodarījumus (5. pants);
- paredzēt atbildību un sankcijas juridiskajām personām i) par jebkuru no 3., 4. un 5. pantā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, kurus to labā izdara citas personas, kas veic attiecīgās juridiskās personas vadības pienākumus, un ii) gadījumos, kad šo citu personu uzraudzības vai kontroles trūkums ir darījis iespējamu to, ka minētos nodarījumus izdara persona, kas ir to pakļautībā (6. un 9. pants);
- paredzēt noteikumu minimumu par krimināltiesiskajiem sodiem fiziskām personām, tai skaitā minimumu attiecībā uz maksimālajiem sodiem par 3. un 4. pantā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, ja tie rada ievērojamu kaitējumu vai labumu (7. pants);
- veikt vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka tad, ja 3., 4. vai 5. pantā minēts noziedzīgais nodarījums ir izdarīts noziedzīgā organizācijā, to uzskata par atbildību pastiprinošu apstākli (8. pants);
- i) noteikt savu jurisdikciju attiecībā uz 3., 4. un 5. pantā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, ja tie pilnīgi vai daļēji izdarīti to teritorijā, nodarījuma izdarītājs ir to valstspiederīgais vai uz nodarījuma izdarītāju noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas laikā attiecās Civildienesta noteikumi[8], un ii) nodrošināt, ka to jurisdikcijas īstenošana attiecībā uz FIA nodarījumiem, ko to valstspiederīgie izdarījuši ārvalstīs, nav pakļauta konkrētiem nosacījumiem (11. pants);
- i) paredzēt noilgumu, kas ir pietiekami ilgs pēc 3., 4. un 5. pantā minēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanas, lai tos varētu efektīvi apkarot, un paredzēt minimālo noilgumu nodarījumiem, par kuriem piemērojamais maksimālais sods ir brīvības atņemšana vismaz uz četriem gadiem, un ii) veikt vajadzīgos pasākumus, lai sodus varētu izpildīt (12. pants);
- nodrošināt statistikas datus par krimināltiesiskajiem procesiem attiecībā uz 3., 4. un 5. pantā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem un par to iznākumu (18. panta 2. punkts).

[8] Saskaņā ar 11. panta 2. punktu dalībvalstis var atturēties no šā noteikuma piemērošanas vai var piemērot to tikai īpašos gadījumos vai tikai tad, ja ir izpildīti īpaši nosacījumi, un tām jāinformē Komisija, ja tās izmanto šo iespēju.

1.3. Ziņojuma tvērums un metodika

Atbilstoši FIA direktīvas 18. panta 1. punktam šajā ziņojumā ir novērtēts, cik lielā mērā dalībvalstis ir veikušas pasākumus, kas vajadzīgi FIA direktīvas prasību izpildei. Konkrētāk, ziņojumā novērtēts, vai dalībvalstis ir īstenojušas direktīvu un vai valstu tiesību akti sasniedz direktīvas mērķus un atbilst tās prasībām. Šis ziņojums neietekmē Komisijai LESD 258. pantā paredzētās pilnvaras novērtēt konkrētu valsts transponēšanas pasākumu atbilstību noteikumiem.

Šā novērtējuma pamatā galvenokārt ir informācija, ko dalībvalstis Komisijai sniedza paziņojumos par valsts pasākumiem, ar kuriem tiek transponēta FIA direktīva. Šo informāciju papildina ārējais pētījums, kuru *JUST* ĢD pasūtīja saskaņā ar pamatlīgumu. Komisija uz šā novērtējuma pamata sistemātiski apmainījās ar informāciju ar dalībvalstīm. Papildu informācija un skaidrojumi, ko dalībvalstis sniedza šajā procesā, ļāva Komisijai precizēt analīzi attiecībā uz būtiskākajām atbilstības problēmām. Minētās problēmas ir sīkāk iztirzātas 2. un 3. iedaļā.

2. VISPĀRĪGAIS NOVĒRTĒJUMS

Komisijas mērķis ir pārliecināties, ka visas dalībvalstis FIA direktīvu ir transponējušas skaidri, precīzi un pareizi un tādējādi ir noteikušas iedarbīgus, samērīgus un atturošus krimināsodus, lai aizsargātu Savienības finanšu intereses.

Detalizēti novērtējot paziņotos transponēšanas pasākumus, secināts, ka visas dalībvalstis ir transponējušas FIA direktīvas galvenos noteikumus. Tomēr vēl ir jānovērš dažas atbilstības problēmas, tai skaitā tādas, kuru atrisināšana nepieciešama efektīvam *EPPO* izmeklēšanas un krimināvajāšanas darbam. Atbilstības problēmas galvenokārt saistās ar nepilnībām valstu tiesību normās, ar kurām transponē 3., 4. un 5. pantā noteiktos noziedzīgo nodarījumu jēdzienus:

- jēdziens "krāpšana, kas skar Savienības finanšu intereses" (3. pants) – aptuveni pusē dalībvalstu;
- 4. panta 1. punkta (nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana), 2. punkta (korupcija) un 3. punkta (līdzekļu nelikumīga piesavināšanās) jēdzienu aspekti – vairākās dalībvalstīs;
- jēdziens "civildienesta ierēdnis" (4. panta 4. punkts) – aptuveni pusē dalībvalstu;
- kūdīšana, palīdzēšana un atbalstīšana attiecībā uz 3. un 4. pantā minētajiem nodarījumiem un mēģinājums izdarīt 3. pantā un 4. panta 3. punktā minētos nodarījumus (5. pants) – nedaudzās dalībvalstīs.

Papildus tam Komisija ceturtdaļā dalībvalstu konstatēja vairākas atbilstības problēmas attiecībā uz juridisko personu atbildību un fiziskām personām piemērojamajām sankcijām saskaņā ar 6., 7. un 9. pantu. Arī attiecībā uz fiziskām personām piemērojamajām sankcijām

(7. pants) Komisija konstatēja atbilstības problēmas ceturtdaļā dalībvalstu. Dažas no šīm problēmām var apdraudēt šo sankciju iedarbīgumu, samērīgumu un atturošo efektu.

Tāpat Komisija dažās dalībvalstīs konstatēja atbilstības problēmas attiecībā uz jurisdikcijas īstenošanu pēc teritorialitātes principa un apsūdzētā valstspiederības principa (11. panta 1. punkts). Turklāt nedaudzās dalībvalstis ir noteikti 11. panta 4. punktam neatbilstīgi nosacījumi kriminālvajāšanai par FIA nodarījumiem. Attiecībā uz 12. panta transponēšanu dažās dalībvalstīs konstatēta problēma sakarā ar to, ka noilgums, kas noteikts sprieduma izpildei pēc galīgās notiesāšanas par kādu no 3., 4. vai 5. pantā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, ir īsāks nekā FIA direktīvā prasītie pieci gadi.

Visbeidzot, informācijas apmaiņas procesā Komisija atklāja, ka skaidri noteikts un konkrēts pienākums ik gadu Eiropas Komisijai iesniegt statistikas datus (18. panta 2. punkts) ir paredzēts tikai nedaudzu dalībvalstu tiesību aktos. Ja Komisijai nebūs pieejami pietiekami dati, vēlāk tai var būt grūtāk novērtēt, vai direktīva ir sasniegusi vispārīgo mērķi stiprināt Savienības finanšu interešu aizsardzību un vai direktīva (vai konkrēti tās aspekti) nebūtu jāpārskata[9].

3. KONKRĒTI NOVĒRTĒJUMA PUNKTI

3.1. Definīcijas un darbības joma (2. pants)

FIA direktīvas 2. panta 1. punktā ir sniegtas "Savienības finanšu interešu" un "juridiskās personas" definīcijas. Savukārt 2. panta 2. punktā ir noteikts direktīvas piemērojamības slieksnis ieņēmumiem, ko gūst no PVN pašu resursiem. FIA direktīvu piemēro tikai tādu smagu nodarījumu gadījumos, kas vērsti pret kopējo PVN sistēmu. Nodarījumus, kas vērsti pret kopējo PVN sistēmu, uzskata par smagiem, ja tīšai darbībai vai bezdarbībai, kas noteikta FIA direktīvas 3. panta 2. punkta d) apakšpunktā, ir saikne ar divu vai vairāk Savienības dalībvalstu teritoriju un kopējais kaitējums ir vismaz 10 miljoni EUR.

Šis slieksnis ir galvenokārt paredzēts tā, lai tiktu aptverta karuseļveida krāpšana, ar PVN saistīta krāpšana, kurā tiek izmantoti "pazudušie tirgotāji", un ar PVN saistīta krāpšana, kas izdarīta noziedzīgā organizācijā, jo šie trīs krāpšanas veidi rada nopietnus apdraudējumus kopējai PVN sistēmai un tādējādi – Savienības budžetam. Vienā dalībvalstī 2. panta 1. punkts nav transponēts atbilstoši direktīvai.

3.2. Krāpšana (3. pants)

FIA direktīvas 3. pantā noteikts, ka dalībvalstīm ir jāveic vajadzīgie pasākumi, lai nodrošinātu, ka krāpšana, kas skar Savienības finanšu intereses, ir noziedzīgs nodarījums, ja tā izdarīta ar nodomu. Tālab noteiktas četras rīcības kategorijas, kuras uzskatāmas par krāpšanu, kas skar Savienības finanšu intereses. Šīs četras kategorijas ietver darbību vai bezdarbību attiecībā uz: i) izdevumiem, kas nav saistīti ar iepirkumu (3. panta 2. punkta a) apakšpunkts); ii) izdevumiem, kas saistīti ar iepirkumu (3. panta 2. punkta b) apakšpunkts);

[9] 18. panta 3. un 4. punkts.

iii) ieņēmumiem, kas nav ieņēmumi, ko gūst no PVN pašu resursiem (3. panta 2. punkta c) apakšpunkts); iv) ieņēmumiem, ko gūst no PVN pašu resursiem (3. panta 2. punkta d) apakšpunkts) (skatīt 3.1. iedaļu).

Atbilstības problēmas būtisku aspektu transponēšanā attiecībā uz šiem nodarījumiem Komisija konstatēja aptuveni pusē dalībvalstu. Piemēram, Komisija konstatēja atbilstības problēmas saistībā ar to, ka valsts tiesību normām par krāpšanu attiecībā uz izdevumiem, kas nav saistīti ar iepirkumu (3. panta 2. punkta a) apakšpunkts), un krāpšanu attiecībā uz izdevumiem, kas saistīti ar iepirkumu (3. panta 2. punkta b) apakšpunkts), bija šaurāka darbības joma. Transponēšanas problēmas bija arī attiecībā uz darbību vai bezdarbību šādos aspektos:

- "kļūdainu [nepatiesu], neprecīzu vai nepilnīgu paziņojumu izmantošana" aptver tikai rakstiskos dokumentus, un nav iekļauti "aktīvi no Savienības budžeta vai budžetiem, ko pārvalda Savienība vai kas tiek pārvaldīti tās uzdevumā";
- "informācijas neizpaušana" vai nu nav transponēta, vai ir transponēta šaurākā nozīmē;
- "šādu līdzekļu vai aktīvu nepareiza izmantošana, kas neatbilst mērķiem, kuriem tie tika sākotnēji piešķirti" transponēšana ar šaurāku formulējumu.

Arī attiecībā uz ieņēmumiem, ko negūst no PVN pašu resursiem (3. panta 2. punkta c) apakšpunkts), un ieņēmumiem, ko gūst no PVN pašu resursiem (3. panta 2. punkta d) apakšpunkts), Komisija konstatēja atbilstības problēmas sakarā ar to, ka valsts tiesību aktiem ir šaurāka darbības joma. Transponēšanas problēmas bija arī attiecībā uz darbību vai bezdarbību šādos aspektos:

- "kļūdainu [nepatiesu], neprecīzu vai nepilnīgu paziņojumu vai dokumentu" un "kļūdainu [nepatiesu], neprecīzu vai nepilnīgu ar PVN saistītu paziņojumu vai dokumentu" neiekļaušana;
- "Savienības budžeta līdzekļi" transponēti šaurākā nozīmē;
- "budžetu, ko pārvalda Savienība vai kas tiek pārvaldīti tās uzdevumā" neiekļaušana;
- "informācijas neizpaušana" un "ar PVN saistītas informācijas neizpaušana" vai nu nav transponēta, vai ir transponēta šaurākā nozīmē;
- "likumīgi iegūtu priekšrocību ļaunprātīga izmantošana" transponēšana ar šaurāku formulējumu;
- "precīzu ar PVN saistītu paziņojumu iesniegšana nolūkā krāpnieciski slēpt nenomaksāšanas faktu vai nelikumīgi radīt tiesības uz PVN atmaksu" vai nu nav transponēta, vai ir transponēta šaurākā nozīmē.

3.3. Citi saistītie nodarījumi (4. pants)

3.3.1. Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana, korupcija un līdzekļu nelikumīga piesavināšanās (4. panta 1., 2. un 3. punkts)

FIA direktīvas 4. panta 1. punktā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāveic vajadzīgie pasākumi, lai nodrošinātu, ka nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana, kas definēta Direktīvas (ES)

2015/849[10] 1. panta 3. punktā, kurā iesaistīts īpašums, kas iegūts FIA direktīvas darbības jomā ietverto nodarījumu rezultātā, ir noziedzīgs nodarījums. Šī norma vairākās dalībvalstīs nav pilnībā transponēta vai nu kādu trūkumu dēļ pašā nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas definīcijā, vai tāpēc, ka nav paredzēts kāds no predikatīvajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, kuri ietverti FIA direktīvā.

Direktīvas 4. panta 2. punktā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāveic vajadzīgie pasākumi, lai nodrošinātu, ka pasīva un aktīva korupcija, ja izdarītas ar nodomu, ir noziedzīgi nodarījumi. Vairākās dalībvalstīs gan aktīvas, gan pasīvas korupcijas gadījumā ir prasīts vēl papildu aspekts – "pienākumu pārkāpšana". Šis papildu aspekts būtiski sašaurina FIA direktīvā sniegto korupcijas definīciju tvērumu un korupcijas kriminālvajāšanu padara atkarīgu no pienākuma pārkāpuma pierādīšanas.

Attiecībā uz "pasīvu korupciju" pastāv atbilstības problēma vienā šā nodarījuma aspektā, proti, "[atturēšanās] no saviem pienākumiem atbilstīgas darbības". Nedaudzās dalībvalstīs šis aspekts nav ietverts valsts tiesību aktos. Attiecībā uz "aktīvu korupciju" atbilstības problēmas ir saistītas ar definīcijas tvērumu – dažās dalībvalstīs trūkst dažu aspektu ("tieši vai pastarpināti apsola, piedāvā vai dod jebkāda veida labumu" un "kādai trešai personai") vai tie transponēti nepareizi.

Visbeidzot, direktīvas 4. panta 3. punktā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāveic vajadzīgie pasākumi, lai nodrošinātu, ka līdzekļu nelikumīga piesavināšanās, ja izdarīta ar nodomu, ir noziedzīgs nodarījums. Attiecībā uz šo nodarījumu atbilstības problēmas izpaužas kā šaurāka transponēšana vai netransponēšana.

3.3.2. Civildienesta ierēdņi (4. panta 4. punkts)

4. panta 4. punktā ir sniegta "civildienesta ierēdņa" definīcija, raugoties perspektīvā, kas saistīta ar Savienības līdzekļu pienācīgu aizsardzību pret korupciju un līdzekļu nelikumīgu piesavināšanos. Aptuveni pusē dalībvalstu to tiesību aktos nav transponēti atsevišķi "civildienesta ierēdņa" definīcijas aspekti. Šajā jomā Komisija konstatēja šādas atbilstības problēmas:

- "valsts ierēdnis no citas dalībvalsts un jebkurš valsts ierēdnis no trešās valsts" nav ietverts vispār vai tikai attiecībā uz līdzekļu nelikumīgu piesavināšanos;
- "Savienības ierēdņa" definīcija neietver i) personas, "ko uz Savienību norīkojusi dalībvalsts vai jebkāda publiska vai privāta struktūra un kas veic funkcijas, kuras ir līdzvērtīgas tām, ko veic Savienības ierēdņi vai pārējie darbinieki", vai ii) "tādu Savienības iestāžu, struktūru, biroju un aģentūru locekļus, kas izveidoti saskaņā ar Līgumiem, un šādu struktūru darbiniekus";

[10] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/849 (2015. gada 20. maijs) par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 648/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK (Dokuments attiecas uz EEZ) (OV L 141, 5.6.2015., 73.–117. lpp.).

- "valsts ierēdņa" definīcijā noteikti papildu nosacījumi, citu dalībvalstu civildienesta ierēdņi ietverti tikai tad, ja noziegums pastrādāts attiecīgās dalībvalsts teritorijā[11], un "jebkura persona, kas ieņem amatu izpildvaras, valsts pārvaldes .. iestādē" nav ietverta vispār vai tikai attiecībā uz līdzekļu nelikumīgu piesavināšanos;
- visbeidzot, dažās dalībvalstīs nav transponēts 4. panta 4. punkta b) apakšpunkta noteikums "jebkura cita persona, kam uzdots pildīt civildienesta funkcijas".

3.4. Nepilnīgi nodarījumi (5. pants)

FIA direktīvas 5. pantā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāveic vajadzīgie pasākumi, lai nodrošinātu, ka i) par kūdīšanu un par palīdzēšanu un atbalstīšanu, lai izdarītu direktīvas 3. un 4. pantā minētos noziedzīgos nodarījumus, ir piemērojams sods kā par noziedzīgu nodarījumu (5. panta 1. punkts), un ii) par mēģinājumu izdarīt jebkuru no direktīvas 3. pantā un 4. panta 3. punktā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem ir piemērojams sods kā par noziedzīgu nodarījumu (5. panta 2. punkts). Komisija nedaudzās dalībvalstīs konstatēja neatbilstības problēmas attiecībā uz 5. panta 2. punktu. Šīs problēmas izpaužas tādējādi, ka par sodāmu noziedzīgu nodarījumu nav noteikts mēģinājums izdarīt i) subsīdiju krāpniecisku izmantošanu, ii) dažus nodarījumus muitas jomā un iii) līdzekļu nelikumīgu piesavināšanos.

3.5. Juridisko personu atbildība un šīm personām piemērojamās sankcijas (6. un 9. pants)

FIA direktīvas 6. panta 1. punktā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāveic vajadzīgie pasākumi, lai nodrošinātu, ka juridiskas personas var saukt pie atbildības par jebkuru no direktīvas 3., 4. un 5. pantā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, ko to labā, darbojoties individuāli vai kā juridiskas personas struktūras daļa, izdarījusi kāda persona, kas veic šīs juridiskās personas vadības pienākumus, pamatojoties uz:

a) pilnvarām pārstāvēt juridisko personu;
b) pilnvarām pieņemt lēmumus juridiskās personas vārdā; vai
c) pilnvarām īstenot kontroli juridiskās personas iekšienē.

Atbilstoši 6. panta 2. punktam dalībvalstīm turklāt ir jāveic vajadzīgie pasākumi, lai nodrošinātu, ka juridiskas personas var saukt pie atbildības, ja 6. panta 1. punktā minētās personas uzraudzības vai kontroles trūkums ir darījis iespējamu to, ka persona, kas ir tās pakļautībā, minētās juridiskās personas labā ir izdarījusi jebkuru no direktīvas 3., 4. vai 5. pantā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem.

Visbeidzot, atbilstoši 6. panta 3. punktam juridisko personu atbildība saskaņā ar direktīvas 6. panta 1. un 2. punktu nedrīkst izslēgt kriminālprocesa iespējamību pret fiziskām personām, kuras ir 3. un 4. pantā minēto noziedzīgo nodarījumu izdarītājas vai kuras ir saucamas pie krimināatbildības saskaņā ar direktīvas 5. pantu.

Dažādas atbilstības problēmas konstatētas ceturtdaļā dalībvalstu. To vidū:

[11] Tas nozīmē, ka dalībvalsts A kriminālvajāšanu attiecībā uz citas dalībvalsts (B, C utt.) ierēdņiem veiktu tikai tad, ja tie pastrādājuši noziegumu dalībvalsts A teritorijā.

- nav transponēts 6. panta 1. punkts;
- personu darbības ietvertas tikai tad, ja tās izdarītas juridiskās personas darbību ietvaros;
- attiecībā uz atsevišķiem predikatīvajiem nodarījumiem nav ietverta korporatīvā krimināl atbildība.

Vēl viena atbilstības problēma ir 6. panta 1. un 2. punkta prasību sapludināšana valstu tiesību aktos. Jāatzīmē, ka 6. panta 1. punktā nav prasīts, lai tad, ja FIA nodarījumu juridiskas personas labā izdarījusi persona, kas "veic šīs juridiskās personas vadības pienākumus", būtu bijis "uzraudzības vai kontroles trūkums".

FIA direktīvas 9. pantā noteikts, ka dalībvalstīm ir jāveic vajadzīgie pasākumi, lai nodrošinātu, ka juridiskai personai, kuru sauc pie atbildības saskaņā ar direktīvas 6. pantu, piemēro iedarbīgas, samērīgas un atturošas sankcijas, kas ietver naudas sodu kā krimināl sodu vai naudas sodu, kas nav krimināl sods, un var ietvert citas sankcijas, piemēram:

a) atņemt tiesības saņemt valsts pabalstus vai atbalstu;
b) uz laiku vai pavisam izslēgt no publiskās izsoles procedūrām;
c) uz laiku vai pavisam aizliegt veikt komercdarbību;
d) pakļaut tiesas uzraudzībai;
e) likvidēt ar tiesas lēmumu;
f) uz laiku vai pavisam slēgt uzņēmumus, kas izmantoti noziedzīga nodarījuma izdarīšanā.

Attiecībā uz atbilstību Komisija uzsver, ka korporatīvā atbildība nevar būt atkarīga no fiziskas personas galīgas notiesāšanas, kā tas pašlaik ir vienā dalībvalstī, jo tādējādi tiek iedragātas iespējas piemērot juridiskām personām iedarbīgas, samērīgas un atturošas sankcijas.

3.6. Fiziskām personām piemērojamie krimināl sodi (7. pants)

FIA direktīvas 7. pantā ir noteikts, ka attiecībā uz fiziskām personām dalībvalstīm jānodrošina, ka par direktīvas 3., 4. un 5. pantā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem ir piemērojami iedarbīgi, samērīgi un atturoši krimināl sodi (7. panta 1. punkts). Par minēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanu piemērojamajam maksimālajam sodam ir jābūt brīvības atņemšanai (7. panta 2. punkts). Ja šie nodarījumi rada "ievērojamu kaitējumu vai labumu", maksimālajam sodam ir jābūt brīvības atņemšanai vismaz uz četriem gadiem (7. panta 3. punkts)[12].

Atbilstības problēmas tika konstatētas ceturtdaļā dalībvalstu. Attiecībā uz 7. panta 1. punktu vairāku dalībvalstu tiesību aktos ir noteikumi, kas fiziskām personām ļauj izvairīties no krimināl atbildības vai sankciju piemērošanas, ja tās ziņo par noziegumu vai atlīdzina Savienības finanšu interesēm nodarītos zaudējumus noteiktos posmos pirms krimināl procesa vai tā laikā. Šādi noteikumi var padarīt sankcijas neiedarbīgas un neatturošas. Atbilstības problēmas konstatētas arī ar FIA direktīvas 7. panta 3. punktā noteiktā sankciju sliekšņa neievērošanu, īpaši attiecībā uz:

[12] 7. panta 3. punkta otrais un trešais teikums: "Noziedzīgo nodarījumu, kas minēti 3. panta 2. punkta a), b) un c) apakšpunktā un 4. pantā, radītu kaitējumu vai labumu uzskata par ievērojamu, ja kaitējums vai labums ietver vairāk nekā 100 000 EUR. Noziedzīgu nodarījumu radītu kaitējumu vai labumu, kas minēts 3. panta 2. punkta d) apakšpunktā, un ievērojot 2. panta 2. punktu, vienmēr uzskata par ievērojamu."

- "informācijas neizpaušanu" krāpšanā attiecībā uz izdevumiem, kas ir saistīti un attiecīgi nav saistīti ar iepirkumu;
- gatavošanos nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas nodarījumu izdarīšanai;
- pasīvo korupciju bez atbildību pastiprinošiem apstākļiem;
- aktīvās korupcijas nodarījumiem, ja tie izdarīti divu civildienesta ierēdņu starpā vai ja nav notikusi "pienākumu pārkāpšana", kas, kā minēts 3.3.1. iedaļā, FIA direktīvas 4. panta 2. punkta b) apakšpunktā, nav prasīta;
- līdzekļu nelikumīgu piesavināšanos.

3.7. Jurisdikcija (11. pants)

Atbilstoši FIA direktīvas 11. pantam dalībvalstij ir jānosaka jurisdikcija attiecībā uz FIA nodarījumiem, ja noziedzīgais nodarījums ir pilnīgi vai daļēji izdarīts tās teritorijā vai ja noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir tās valstspiederīgais (11. panta 1. punkts). Dalībvalstīm ir jāveic vajadzīgie pasākumi, lai noteiktu savu jurisdikciju attiecībā uz FIA nodarījumiem, ja uz noziedzīgā nodarījuma izdarītāju nodarījuma izdarīšanas laikā attiecās Civildienesta noteikumi. Dalībvalstis var atturēties no šā noteikuma piemērošanas vai var piemērot to tikai īpašos gadījumos vai tikai tad, ja ir izpildīti īpaši nosacījumi. Tādā gadījumā tām ir attiecīgi jāinformē Komisija (11. panta 2. punkts).

Tāpat dalībvalstīm ir jāinformē Komisija, ja tās nolemj paplašināt savu jurisdikciju, iekļaujot tajā FIA nodarījumus: i) kurus izdarījuši pastāvīgie iedzīvotāji to teritorijā, ii) kuri izdarīti tādas juridiskas personas labā, kas veic uzņēmējdarbību to teritorijā, vai iii) kurus izdarījis kāds no to ierēdņiem, veicot savus dienesta pienākumus (11. panta 3. punkts).

Visbeidzot, ja noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir konkrētās dalībvalsts valstspiederīgais[13], tā nedrīkst noteikt, ka jurisdikcijas īstenošana ir pakļauta nosacījumam, ka kriminālvajāšanu var sākt, tikai pamatojoties uz i) cietušā iesniegumu vietā, kur noziedzīgais nodarījums ir izdarīts, vai ii) oficiālu tās valsts paziņojumu, kurā ir izdarīts noziedzīgais nodarījums (11. panta 4. punkts). Komisija nedaudzās dalībvalstīs konstatēja atbilstības problēmas attiecībā uz šiem noteikumiem. Attiecībā uz jurisdikcijas noteikšanu pēc teritorialitātes principa (11. panta 1. punkts) bija divas atbilstības problēmas. Pirmā bija jurisdikcijas nenoteikšana nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai atbilstoši direktīvas 4. panta 1. punktā minētajai definīcijai. Otrā bija papildu nosacījumu noteikšana, piemēram, ka kūdīšanas, palīdzēšanas un atbalstīšanas gadījumā attiecībā uz FIA nodarījumiem i) galvenajam noziedzīgā nodarījuma izdarītājam jādarbojas attiecīgajā teritorijā vai ii) valsts tiesību aktos paredzētajam sodam ir jāpārsniedz noteikts slieksnis.

12 dalībvalstu tiesību aktos saskaņā ar 11. panta 2. punktu ir noteikta jurisdikcija attiecībā uz noziedzīgo nodarījumu izdarītājiem, uz kuriem attiecas Civildienesta noteikumi, gan ar, gan bez konkrētu nosacījumu izvirzīšanas.

Aptuveni puse dalībvalstu ir paplašinājušas savu jurisdikciju, iekļaujot tajā FIA nodarījumus: i) kurus izdarījuši pastāvīgie iedzīvotāji to teritorijā, vai ii) kuri izdarīti tādas juridiskas personas labā, kas veic uzņēmējdarbību to teritorijā, un/vai iii) kurus izdarījis kāds no to

[13] Saskaņā ar 11. panta 1. punkta b) apakšpunktu.

ierēdņiem, veicot savus dienesta pienākumus (11. panta 3. punkts). Attiecībā uz 11. panta 4. punktu konstatētas atbilstības problēmas, kas izpaužas kā kriminālvajāšanas sākšanai izvirzīts priekšnosacījums, ka i) jābūt cietušā iesniegumam vietā, kur noziedzīgais nodarījums ir izdarīts, vai ii) jābūt cietušās puses sūdzībai (ja kriminālvajāšanai saskaņā ar ārvalstu tiesību aktiem nepieciešama šāda sūdzība).

3.8. Noilgums (12. pants)

Atbilstoši FIA direktīvas 12. panta 1. punktam dalībvalstīm ir jāveic vajadzīgie pasākumi, lai paredzētu noilgumu. Tam jābūt pietiekami ilgam pēc 3., 4. un 5. pantā minēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanas dienas, lai veiktu noziedzīga nodarījuma efektīvu izmeklēšanu un kriminālvajāšanu, un efektīvu tiesāšanu un tiesas nolēmuma pieņemšanu. Direktīvā ir paredzēts minimālais noilgums nodarījumiem, kuriem piemērojamais maksimālais sods ir brīvības atņemšana vismaz uz četriem gadiem (12. panta 2. un 3. punkts). Direktīvā ir arī paredzēts izpildāmības noilgums sodiem pēc notiesāšanas par 3., 4. un 5. pantā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem (12. panta 4. punkts). Dažās dalībvalstīs konstatēta transponēšanas problēma sakarā ar to, ka noilgums, kas noteikts sprieduma izpildei pēc galīgās notiesāšanas par kādu no 3., 4. vai 5. pantā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, ir īsāks nekā 12. panta 4. punktā prasītie pieci gadi.

4. SECINĀJUMI

FIA direktīva tika pieņemta ar mērķi stiprināt aizsardzību pret noziedzīgiem nodarījumiem, kas skar Savienības finanšu intereses. Direktīva rada pievienoto vērtību tādējādi, ka tajā ir noteikts kopējo noteikumu minimums attiecībā uz i) noziedzīgu nodarījumu definēšanu un ii) sankcijām par krāpšanu un citām nelikumīgām darbībām, kas skar Savienības finanšu intereses. Visas dalībvalstis ir transponējušas FIA direktīvas galvenos noteikumus.

Tomēr novērtējumā atklājās, ka direktīvas transponēšana vēl ir jāuzlabo, lai it īpaši nodrošinātu i) 3., 4. un 5. pantā minēto noziedzīgo nodarījumu definīciju konsekventu transponēšanu un ii) juridisko un fizisko personu atbildību un šīm personām piemērojamās sankcijas saskaņā ar 6., 7. un 9. pantu. Tāpat ir pienācīgi jātransponē noteikumi par jurisdikcijas īstenošanu (11. pants) un noilgumu (12. pants).

Lai panāktu pienācīgu transponēšanu, dalībvalstīm ir jāveic papildu likumdošanas darbs, pilnībā salāgojot valsts tiesību aktus ar FIA direktīvas prasībām. Tas ir īpaši svarīgi, lai *EPPO* varētu veikt efektīvu izmeklēšanu un kriminālvajāšanu.

Turklāt ir svarīgi, lai dalībvalstis iesniegtu Eiropas Komisijai statistikas datus par kriminālprocesiem un to iznākumu (18. panta 2. punkts). Šie dati ir vajadzīgi novērtējumā par to, vai FIA direktīva ir stiprinājusi Savienības finanšu interešu aizsardzību.

Komisija saskaņā ar FIA direktīvas 18. pantu turpinās vērtēt dalībvalstu atbilstību direktīvas prasībām un veiks visus lietderīgos pasākumus, lai visā Eiropas Savienībā panāktu atbilstību direktīvas noteikumiem.